

NICOLAE BREBAN (n. 1934), prozator și eseist. Născut la Lugoj, este exmatriculat în ultimul an de liceu din cauza originii sociale „nesănătoase” (fiu de „exploatare”) și termină școala la „fără frecvență”. Urmează, la Universitatea din București, studii de filosofie, iar la cea din Cluj, de filologie, ambele neterminate. În această perioadă frecventează cercurile unor tineri scriitori pe cale de afirmare, unde se discută intens despre înnoirea creației literare.

Debutază în 1965 cu romanul *Francisca*, urmat de *În absența stăpânilor* (1966) și *Animale bolnave* (1968). Cel din urmă îi aduce consacrarea ca romancier. În 1970 semnează scenariul și regia filmului *Printre colinele verzi* (o adaptare după *Animale bolnave*), care este inclus în selecția oficială a Festivalului de la Cannes din 1971. În Franța, însoțind filmul, se disociază de măsurile de înăsprire a controlului ideologic asupra vieții culturale, își dă demisia de la conducerea revistei „România literară” și acordă interviuri presei din Occident, unde critică regimul comunist din România. La întoarcerea în țară este exclus din Biroul Uniunii Scriitorilor și marginalizat.

Încearcă să-și publice scrierile în străinătate, dar este șicanat în permanență de autorități. Dobândind cetățenia vest-germană, face mai multe călătorii în afara țării și locuiește perioade lungi la Paris, având o condiție de semi-exilat. Sprijină poziția dizidentului anticomunist Paul Goma, tipărește câteva dintre romanele sale în traducere franceză, dar nu ajunge un opozant politic al regimului comunist de la București.

După 1990 devine director al săptămânalului „Contemporanul – ideea europeană” și este foarte prezent în dezbaterile de idei din publicistica timpului. Publică și alte romane, dar și cărți de ese-uri. Se face remarcat ca animator al unor colocvii despre romanul românesc, iar în 2001 este ales vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor. În 2007 devine membru al Academiei Române.

Încă de la primele romane s-a impus ca unul dintre prozatorii cei mai importanți și, în același timp, inovatori ai prozei românești contemporane. Romanul *În absența stăpânilor*, care, potrivit propriei opinii, a fost „prima carte bună” a sa, a fost scris la Lugoj și Sinaia, între 1964 și 1966. Cartea este alcătuită din trei secvențe narative distincte – *Bătrâni*, *Femei*, *Copii (Oglinzile carnivore)* – alcătuind un triptic de narațiuni independente, care sunt consacrate, fiecare în parte, unei vârste sau condiții omenești: senectutea, feminitatea și copilăria. Titlul romanului – *În absența stăpânilor* – indică faptul că relațiile dintre personajele cărții sunt unele de autoritate între ființele puternice (bărbații, adulții) și cele slabe (copiii, femeile și bătrânii).

Tiparul prozei scriitorului nu va mai fi niciodată schimbat în niciunul dintre romanele sale apărute după această carte.

În absența stăpânilor

(fragmente)

Copii

(Oglinzile carnivore)

1

În după-amiaza aceea de vară, la câteva luni după sfârșitul războiului, Herbert se plictisea formidabil. „Ai săi” dormeau, el nu avea voie să iasă în stradă, iar în curtea în care se afla, pardosită cu plăci neregulate de piatră și izolată complet de stradă, nu mai avea nimic ce explora. Era cald, și o liniște ciudată, neplăcută, stăpânea peste tot. Se duse în fundul curții și începu să pompeze apă până când inundă aproape toată curtea. Strecurându-se printre marile lespezi, lichidul crea tot felul de desene, care aminteau mai mult golfuri, estuare, delte și pe care Herbert le privea în parte, minute întregi, cu atenție concentrată, și ochii săi se bombau în acele clipe de parcă ar fi fost doar niște obișnuite lentile de microscop care aveau datoria să mărească și să extindă, să dilate acele linii fluide în dorința lui de a imagina pentru o clipă, doar, aerul golfurilor și estuarelor.

Apa care venea de la fântână, după ce se împrăștia peste și printre pietre, se vărsa, în capătul celălalt al curții, într-un fel de canal care curgea la suprafață, acoperit de scânduri. Herbert se uită cu atenție cum se scurg apele în canal [...].

Se afla lângă treptele pivniței, lângă poarta cea mare, care era zidită și alcătuită un fel de gang imens, pe al cărui tavan era atârnată în lanțuri o sanie uriașă de lemn. Cu acea sanie se plimbau pe vremuri bunicii, dar, cum caii fuseseră de mult vânduți sau muriseră, ea nu mai coborâse din lanțurile ei, unde atârna. Era o sanie roșcată, în care se suia uneori Herbert și se legăna în zgomotul monstruos al lanțurilor subțiri și ruginite, care se puteau rupe în orice clipă, dar care nu s-au rupt niciodată.

Se afla acum sub sanie și stătea pe gânduri dacă să se urce în ea sau să coboare în pivniță. Stătea astfel pe gânduri, când deodată îi atraseră atenția țipetele ascuțite ale rândunicilor care își făcuseră cuiburile sub gangul porții – atrase de bârnele puternice care sprijineau bolta – și care intrau și ieșeau de sub gang ca niște săgeți negre, electrice. Privi cu atenție unul din cuiburi și auzi – când o rândunică se așeză pe marginea lui – ciripitul ascuțit, strident, al puilor, pe care nu îi vedea însă, și cum acest zgomot se repeta și la alte

cuiburi, acest lucru îi provocă o mare curiozitate. Liniștea neplăcută din jur, faptul că nu putea ieși în stradă, toate astea îi măreau plictiseala, și atunci se duse într-una din cele două magazine și căută o prăjină. Se întoarse în curând cu una și lovi cu ea în cuibul pe care îl urmărise mai multă vreme. Fu surprins la început cât de bine se ținea construcția aceea din noroi, excremente, salivă și paie, apoi însă, după ce lovi de câteva ori mai viguros, el căzu. Nefiind atent, i se umplură ochii de praf, așa că nu observă când căzură și puii, pe care îi văzu abia jos, pe scândurile tocite ale gangului, printre resturile cuibului.

Erau mult mai mari decât și-i închipuise el, dar formidabil de urâți. Erau atât de urâți, de hidoși, încât Herbert, care din spaimă dilata mereu lucrurile, se sperie o clipă de ei. Luă apoi unul în mână, și o căldură jilavă trecu de la pasăre prin pielea mâinii sale. Avea gâtul lung, golaș, ridat, bătrânicios, și aripile – acoperite cu un fel de puf – atârând greoi în spate. Pliscul enorm, pardosit cu o piele galbenă, era parcă un plisc de reptilă, veșnic ironic. [...]

2

În cele din urmă, ucis de plictiseală, aflat în acea stare în care urâtul estompează totul, chiar și urmările celor mai grave fapte, ca un fel de somnolență vicioasă, Herbert ieși în stradă. La început nu îndrăzni să gândească mai mult decât că nu va depăși zona porții. Dar privind în lungul străzii fu de-a dreptul dezamăgit când nu zări pe nimeni. Trecu doar un camion, pe care Herbert îl zări de departe, din capul străzii, micșorat de distanță, cum se apropia încet, orbecăind prin praful drumului, ca o gănganie care-și pipăie drumul cu antenele; apoi, vehiculul se mări și trecu destul de încet pe lângă el, clătănându-se prin gropile străzii, și lada sa veche se zbugiuma îngrozitor, și totul era atât de cunoscut, de perimat și se desfășura cu o încetineală atât de exasperantă, încât Herbert nici nu întoarse capul după mașină.

Camionul transporta ambalaje, lăzi vechi, goale, și deasupra lor el zări așezați doi muncitori, îmbrăcați aproape la fel, cu lucruri foarte diferite, care puteau fi de culori tipătoare, dar nu erau, pentru că ploile și anotimpurile le îmblânziseră stridențele. Unul dintre ei, care părea cel mai în vârstă, deși Herbert nu era convins de acest lucru – nu pentru că mașina trecuse prea repede, ci dimpotrivă, pentru că ambii erau negricioși și ridăți și se aflau la acea vârstă imposibil de identificat –, deci cel care părea mai în vârstă cu ceva (dar putea tot atât de bine să fi fost mai tânăr cu ceva) era așezat direct pe cabină, își ținea un picior rezemat în sus, pe o ladă care se clătina la stânga și la dreapta, și cânta din muzicuță.

Celălalt stătea în partea opusă și fuma, și de cum îl zări pe Herbert scuipă și îi strigă, binedispus, și toată fața sa prelungă, nobilă, i se boți deodată în cute fine paralele. [...]

Stătu multă vreme așa, nemișcat, privind fără să vadă nimic, și în acest timp, de ciudă și furie neputincioasă, împinse cu gândul camionul înapoi, la începutul străzii, și-l lăsă să vină din nou, cu ambalajele sale, iar sus, pe lăzi, îl păstră doar pe cel cu muzicuța, și tot acolo, dar în celălalt capăt, rezemată de oblonul dindărăt, în așa fel ca să i se vadă picioarele lungi, arcuite, înfășurate strâns într-o fustă ieftină, de-un roșu spălăcit, care însă sublinia într-un grad înalt farmecul coapselor și al genunchilor o fată... fața acelei fete, Herbert nu și-o putea închipui, deși ezită multă vreme, dar în cele din urmă, cum camionul trebuia totuși să treacă, ea îi zâmbi dintr-un oval alb, cu o pată întunecată spre frunte, unde trebuie să fie ochii negri, fierbinți, sclipitori, dar nu apărură decât două sprâncene drepte, care își căutau conturul. Ajuns aici, pe Herbert îl nemulțumi din nou ceva, opri din nou camionul, îl trimise îndărăt la capătul străzii și-l lăsă să vină, gemând și hurducându-se, doar cu fata, și odată ajunși în dreptul lui, o ladă sau altceva trebuia să se rostogolească în drum, fata să țipe (mereu zâmbindu-i însă), mașina să se oprească și, într-un fel oarecare... aici însă, totul îndepărtându-se prea mult de real, imaginea începu să se clatine și dispăru rapid; ultimul lucru care mai flutură o clipă prin fața ochilor lui Herbert, ce rămaseră fixați pe lemnul porții, fu rochia ieftină a fetei, de-un roșu spălăcit, strânsă pe picioarele ei lungi...

Herbert stătu câțva timp încă în aceeași poziție, nesimțind și nemaivăzând nimic, apoi întoarse încet capul, spre partea cealaltă a străzii, pregătindu-se pentru peisajul ultracunoscut, cu copaci prăfuiți și cu gropile mari ale șoselei; dar fu surprins să vadă, imediat îndărătul spatelui său, un camion foarte asemănător cu cel la care se gândea de-atâta timp și nici nu avu timp să se întrebe cum de trecuse vehiculul fără să-l observe, când își dădu deodată seama că e de fapt același: cel cu muzicuța continua să cânte, stând pe cabină, iar celălalt, care strigase la el, întorsese capul și continua să-l fixeze cu un zâmbet zeflemitor, deși oarecum prietenesc, de-o dură prietenie. Mai mult decât atât: Herbert distinse clar cum omul îi face semn cu ochiul și remarcă încă o dată fața prelungă, osoasă „ca de prinț rus”, și ceea ce-i păru foarte nobil lui Herbert era că orice mimică, cât de mărunță, pe acest obraz, făcea să explodeze evantaiuri complicate de riduri, dispuse într-o simetrie complicată și cizelată de stampă japoneză.

Herbert rămase surprins și gânditor; îl frapa mai ales „încetineala” cu care trecuse mașina din clipa când el întorsese capul; era cu atât mai uimitor faptul că după ce o revăzuse, și omul îi făcuse cu ochiul atât de batjocoritor, mișcându-și miile de crețuri pe fața sa prelungă, ea dispăru imediat, cu rapiditate, ceea ce însemna că nu-și încetinise nicio clipă mersul.

Când începu să se gândească să reentre, o zări pe fata lui Perpală, stând pe banca din fața casei, și se apropie nehotărât de ea, disprețuind-o și în același timp disprețuindu-se și pe el pentru faptul că se apropia de ea. Spre uimirea sa, fata nu fu deloc încântată, pe cât se aștepta el, să-l vadă, ba mai mult decât atât, părea că nici nu-l observase, deoarece la apropierea lui vru să intre în curte, legănându-se cu o mare îngâmfare. Asta îl întristă pe Herbert și se pregăti să se prefacă la rândul-i că n-o observase, când deodată, cineva, cu o voce ascuțită, strigă de câteva ori:

— Aurelia, Aurelia...

Era Deutsch Pali, fiul negustoresei obeze din colțul celălalt al străzii, un găligan înalt și puternic, roșcat și atât de pistruiat, încât părea că ochii lui râd mereu dindărătul unei măști.

Aurelia se opri, destul de încântată, și Pali se apropie de cei doi. Herbert, deși știa că ar fi fost de demnitatea sa să se îndepărteze, rămase totuși, sperând puternic că cei doi îl vor băga în seamă, ca pe un egal al lor, și asta în ciuda atitudinii sale relaxate, aproape îngâmfate. Pali era însă un derbedeu fără scrupule și insensibil, care nu avea timp să observe nuanțele, și-i strigă imediat: [...]

— Știai că ai picioare în formă de X, știai? – la care Herbert se fâstâci, se roși puternic și plecă capul.

— Hai să ne jucăm de-a ceva... propuse Aurelia, vrând să schimbe discuția, și Herbert, deși încă tulburat și umilit, cu privirea ațintită aiurea, încercând să pară nepăsător, îi fu o secundă puternic recunoscător și se învinui pentru disprețul pe care-l simțise pentru ea câteva clipe mai înainte. Aurelia, însă, o făcuse mai mult din plictiseală – într-adevăr, nimeni n-ar putea bănuși cât de puternic băntuie plictiseala, ca o adevărată epidemie, printre tinerii în jurul vârstei de zece ani – și la întrebarea lui Pali „Unde?”, ea răspunse imediat:

— La noi în curte, nu e decât moșul acasă și doarme.

Pali dădu din cap, în semn că e de acord, și-l trimise pe Herbert acasă să fure țigări. Herbert se execută, și peste puține minute îi regăsi pe cei doi în curtea Aureliei, împreună cu o fetiță foarte mică, de vreo șase ani, o verișoară a Aureliei, de care aceasta trebuia să aibă grijă. Fetița era prost îmbrăcată, murdară pe față, și pe deasupra foarte lipicioasă, și cum Aurelia și Pali n-o prea băgau în seamă, se ținea scai de Herbert, care era destul de slab ca să se prefacă încântat de tovărășia ei.

La început, Pali stătea trântit pe jos, rezemat de zid, și fuma gânditor, fără să se mai lege de Herbert, iar Herbert, pe care Aurelia îl pusese să piseze un colț de cărămidă, se

purta degajat cu el, vrând să-i sugereze celuiilalt – în aceste minute de odihnă și indiferență – senzația unei posibile egalități între ei, întrerupt mereu de eforturile pe care le făcea de a o respinge – cu multă finețe și artă a disimulării – pe lipicioasa cea mică, ce încerca mereu să-l îmbrățișeze. Aurelia se mișca mereu printre „vasele ei de bucătărie” și pălăvrăgea neobosită, după care puse prețurile și le vându câte ceva, în schimbul unor pietricele albe, de cremene șlefuită, găsite prin curte mai ales de Herbert și de cea mică, produse importate din colonii, ca scorțișoară, piper, foi de dafin, cafea etc. Pali nu se obosi să caute pietricele de cremene, și pentru a-și justifica indolența declară că toate astea sunt „copilării răsuflate”, de care se plictisise. Aurelia râse pentru a nu arăta cât de jignită e, dar Herbert simți că Pali are dreptate, și chiar în aceeași clipă tot acel joc complicat, cu vase multe și cu tot felul de materii colorate care puteau da atâtea combinații neașteptate, i se păru deodată desuet și minor. Ținea încă în mână punga cu „boia roșie”, cu praf de căramidă adică, și vrând să scape de ea – părându-i-se că Pali îl privește batjocoritor – vru să i-o strecoare celei mici, dar nu reuși, și atunci o ascunse sub nisip, care se găsea în toată curtea, în mari cantități.

Cu tot disprețul său, Pali primi și el la rândul lui – și încă în mod gratuit – o pungă „cu cafea”, și după ce o mirosi mirat, parcă neînțelegând de ce e vorba, o trânti de peretele de vizavi, râzând cu toată gura, lăsând să i se vadă dinții puternici, rari și pe jumătate îngălbeniți.

Herbert se surprinse invidiindu-l pentru relaxarea și pentru curajul său de a face totdeauna ceea ce avea chef să facă. Apoi, Aurelia propuse să se joace de-a „v-ați ascunselea” și-apoi propuse încă vreo două – trei jocuri, la fel de „femeiești”, cum le spunea Pali, deși se conformă și jucă în toate, râzând uneori când nu se aștepta nimeni, cu vocea lui care se îngroșa vizibil. Ultimul joc fu însă și cel mai interesant, deși la început nu părea cine știe ce, cu atât mai mult cu cât nu era un joc anume, ci fusese inventat *ad-hoc* de fata lui Perpală. Ea îi spunea „de-a cocostârcii” și se jucau astfel: cei patru care se aflau acolo trebuia să se împartă în două perechi, băiat și fată, să-și facă un cuib undeva și să se joace de-a cocostârcii. Jocul, ca și celelalte, fu acceptat, și perechile fură constituite. [...] Herbert se urcă în pod, și după el se luă imediat cea mică, ce voia să facă și ea un cuib, pentru Pali. Herbert uită în curând de jignirile și amănuntele penibile cu care îl sâcăia celălalt și se apucă să aleagă fân cât mai mult și mai moale.

Făcu mai multe curse cu fânul, pe care îl depozită într-un colț al magaziei, în dosul unor lemne, loc pe care îl alesese Aurelia și pe care îl curățase de mături, cizme vechi, cârpe și saci. După ce cuibul fu gata, ei îngrădiră intrarea cu prăjini și lemne și se cuibăriră apoi într-însul, ca să se joace de-a cocostârcii.

La început, Herbert vru să se așeze în fân, alături de Aurelia, dar ea îl trimise după mâncare „pentru pui”, în timp ce nu termina să aranjeze fânul și velințele, cu care încerca să dea o formă cât mai stabilă cuibului. Herbert ieși cu greu printre lemne și rătăci prin curte, neștiind ce să aducă de mâncare. Se uită în jur după ceilalți doi, dar nu-i zări pe năicăieri, și atunci se cățăără pe vița-de-vie sălbatică ce creștea în lungul pereților, rupse doi ciorchini verzi și-i aduse să-i dea „la pui”.

Aurelia primi strugurii cu oarecare nedumerire și-i puse deoparte, îngropându-i ușor în fân. După care se cuibări lângă Herbert și-l povățui să stea cuminte, ca să „clocească ouăle”. Herbert rămase inert, lăsându-se împins și înghiontit de Aurelia, care voia să-l așeze „cumsecade”, și-apoi, când și acesta se termină și după câteva foieli își găsi și ea locul, rămaseră amândoi nemișcați, înțepeniți, așteptând.

Și atunci, se ridică din colacul acela vegetal și din ei înșiși o febră ciudată, ușoară, neașteptată, necunoscută, ceva care-l gătui pe Herbert și-i dădu o panică dulce, paradisiacă, și pe amândoi îi înconjurară șerpi aeriени, uriași, vii, care le comprimau parcă mușchiul inimii, împingându-l să lupte cu o violență formidabilă. Fără să se privească, fiindu-le teamă să se privească, se apropiară instinctiv unul de altul simțindu-și căldura veșmintelor și altceva, care alerga de la unul la celălalt, ca un animal puternic ce fuge în zigzag pe urmele pașilor unei ființe supraomenești, ale unei zeități teribile, pe care o iscaseră amândoi fără să știe cum. Herbert observă că începe să gâfâie ușor, auzi și respirația zgomotoasă a Aureliei, și-apoi o auzi murmurând ceva, aproape bolborosind, dar nu se mișcă, stătea înțepenit ca un orb, nevrând să fugă nici cu cea mai mică tresărire de mușchi de acea stare inspirată, hipnotică aproape, ca o fascinație internă.

Aurelia se mișcă prima și se ridică, și Herbert resimți asta ca o smulgere dureroasă și se înfurie pe sine însuși că nu e atât de puternic s-o rețină. Ea plecă sub pretextul că aduce mâncare și nu se mai întoarse. Din clipa aceea, totul se răci brusc, ca o magmă vulcanică ce înțepenește, și pereții crăpați, mormanele de lemne, propriile sale mâini, Herbert le vedea printr-un aer atât de limpede, totul prindea relief cu o vizibilitate atât de perfectă, încât îl nemulțumea până la furie și lacrimi. O așteptă multă vreme pe Aurelia, exagerat de mult, apoi se ridică și ieși din magazie. În curte o întâlni pe cea mică, ce se afundase într-un morman de nisip și-și turna nisip pe cap, peste umeri și prin rochie. La întrebarea lui Herbert, ea îi răspunse fără să se uite la el, cântând parcă încet, că Aurelia se joacă acum cu Pali și stau amândoi în același cuib în fundul curții, sub căruța cea lungă.

„De fapt, așa e! gândi Herbert, țăranii au două feluri de căruțe: cea lungă și cea scurtă!” și mai stătu câțva timp privind-o pe cea mică, ce, tot turnându-și nisip pe ea, se decolorase

toată și arăta ca fantoma unui pitic. Apoi vru să se ducă în fundul curții ca să le propună celor doi alt joc, dar își dădu seama că nu-l așteaptă nimeni acolo și plecă acasă.

4

Reîntors acasă, Herbert îl găsi pe tatăl său în curte, făcându-și pantofii.

Herbert se găsea în vacanță la mătușa mamei sale, și părinții veniseră și ei în vizită pe câteva zile. Tatăl lui Herbert era un mic funcționar într-un orașel, capitală de județ, dar, găsindu-l la întoarcerea din curtea fetei lui Perpală rezemat cu un picior de un scăunel de lemn, lustruindu-și pantofii negri, Herbert se apropie cu o sfială și un respect maxim de el. În primul rând îi era teamă că va fi comentată în mod neplăcut evaziunea din limitele curții, dar, spre bucuria sa, nu fu înregistrată greșeala sa, ceea ce dovedea că nu fusese observată. Deodată, la vederea tatălui său atât de grav și de impunător (era un bărbat de statură mijlocie, cu un cap puternic, expresiv și autoritar), lui Herbert i se păru că se ridică în zone superioare de existență. Toată după-amiaza aceea lăncedă, în curtea aceea nemișcată, neplăcut de liniștită, cu apa pompată, cu puii monstruoși de rândunică, umilințele pe care le îndurase apoi din partea omului de pe camion, ale lui Pali, chiar și a fetei aceleia mici, veșnic murdare, care îi dăduse ultima veste, atât de apăsătoare, a fugii Aureliei spre găliganul acela relaxat, totul, totul se scufunda încet, într-un uriaș suspin de ușurare, neauzit de nimeni, în fața siluetei tatălui său, care părea atât de distins și de „nobil” chiar în timpul unei ocupații atât de mărunte ca lustruitul ghetelor. Încă o dată, Herbert simți o secretă senzație de purificare, de depășire a unui infern mărunț și tenace totuși, un iad în care recădea mereu din propriul său tembelism și din propria sa slăbiciune; apropiindu-se de tatăl său, el renăștea cu fiecare pas, se înnobila la rândul-i – nu însă prin forța sa, ci a celuiilalt, a zeului și stăpânului său, și el era conștient de asta –, și un sentiment de bucurie și de umilință îl cuprindea, o bucurie și o umilință atât de vii și atât de intim trăite, netrădate față de nimeni, încât atingeau limitele unui autentic sentiment religios.

Tatăl său, când îl văzu apropiindu-se, îl întreabă ce făcuse în după-amiaza aceea, apoi trecu repede peste răspunsul lui Herbert, care întârzia și se anunța discontinuu, și începu, cu o pasiune cumpănită, să-i explice, destul de pe larg, felul în care va trebui să procedeze el de-aici înainte pentru a avea pantofii bine făcuți. Tatăl său – care era față de el un om rezervat, aspru, uneori chiar brutal – vorbea acum cu metodă și cu oarecare pedanterie, ceea ce îi plăcu lui Herbert, care-l asculta cu o atenție disproporționată față de obiectul prelegerii. Dar important era acum mai ales faptul că stătea lângă el și îl putea privi în voie, putea să-și întipărească fiecare gest al său în minte și să lase memoria sa lacomă să

îmbrățișeze cu o foame uriașă fiecare cută a costumului cu pantaloni largi și cu dungi subțiri, albe. Herbert stătea în fața tatălui său, și fiecare mișcare a celui alt, cea mai ușoară expresie schimbată cădeau în el ca într-o prăpastie, pierzându-se cu rapiditate în adâncurile sale obscure, care devorau cu aviditate totul. Cu toată ascultarea și supunerea sa absolută, Herbert nu se putea abține de a observa cu o satisfacție interioară, pe care o gustă destul de îndelung, că o bună parte din amabilitatea și răbdarea tatălui său proveneau probabil din faptul că părinții săi urma să iasă în acea seară, și Herbert își cunoștea destul de bine tatăl ca să știe că orice „ieșire” într-un anturaj mai larg îl dispunea, schimbându-l abia simțit până la cele mai mărunte gesturi. Tatăl său era un om sociabil, era un om făcut spre „a ieși”, și, ca acei pozeuri de înaltă clasă care-și ascund calitățile față de persoane singulare sau accidentale, tatăl său desfăcea toată jerba strălucitoare a spiritului și farmecului propriu doar atunci când putea observa efectul acestor calități pe fețele înșirate pe o jumătate de cerc în jurul său. De aceea, serile în care tatăl său urma să iasă erau o sărbătoare pentru Herbert și el le gusta cu un triumf secret, senzație care fu prima formă, primul îngurășământ din care va răsări ironia sa complicată de mai târziu.

Apoi, el îl întovărăși pe tatăl său de-a lungul întregii sale toalete.

După ce termină cu pantofii, i se aduse un lighean mare, unde își turnă apă pompată la fântână și apoi se dezbracă de haina de pijama pe care o purta și se spală „până la brâu”. Tatăl său era solid și bine făcut, și când se spăla făcea un zgomot teribil și improșca apa în jurul său cu o fervoare și o energie mare, iar Herbert sta neclintit lângă el și-i urmărea fiecare mișcare și nimic nu se pierdea din fața ochilor rotunzi și negri, lipsiți de expresie și de personalitate, semănând cu niște hiperșlefuite oglinzi, oglinzi miraculoase însă, oglinzi care rup și smulg imagini din realitatea armonioasă a lumii, oglinzi care devoră, oglinzi carnivore.

Când tatăl său termină și, cu o figură strălucind de efort – ca aceea a campionului de înot după o cursă formidabilă, când se prinde de marginea bazinului, blând și obosit ca un copil, sclipind însă de zecile de priviri fanatice care se reflectă pe chipul lui, își desprins „ștergarul” de la brâu și se șterge îndelung, masându-și cu o plăcere neascunsă carnea și mușchii, întăriți de răceala apei – mama lui Herbert (o femeie înaltă, subțire, neagră) îi atrase atenția asupra șanțului adânc pe care îl purta tatăl său pe spate. La întrebarea lui „de ce e acesta atât de accentuat, atât de adânc”, mama îi spuse că acest șanț prinde relief, adâncime, numai la oamenii musculoși, la cei puternici, la ceilalți, mai nevolnici, el fiind un simplu semn, un rid aproape [...].

— La tatăl tău, încheie mama – și în ton i se mișcă o ușoară admirație, din care Herbert deduse că ea îl iubea încă –, la tatăl tău, privește cât de puternică și de vie e adâncitura, luptând ca un șarpe legendar printre mușchii greoi ai spatelui!